

Täysistunto

Torstai 10.3.2016 klo 16.02—18.50

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain sekä sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan korvaamisesta maatalousyrittäjälle annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 152/2015 vp

Valiokunnan mietintö StVM 2/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 2/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.10 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö koskee hallituksen esitystä, jossa ehdotetaan muutettavaksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annettua lakia. Tässä vanhuuseläkkeen alaikäraja muutetaan nykyisestä 65 vuodesta jatkossa henkilön työeläkelakien mukaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttymiseen, eli siis samankaltaistetaan nyt eläkeuudistuksen mukaan tätäkin. Vakuuttamisyläikäraja muutetaan samalla 43 vuodesta 65:een. Tässä on myös sitten joukko täsmennyksiä ja teknisiä muutoksia.

Lisäksi tässä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan korvaamista maatalousyrittäjälle annetusta laista. Esityksen mukaan maatalousyrittäjällä ei olisi oikeutta tämän lain mukaiseen päivärahaan, jos hänellä olisi oikeus samalta ajalta saman työkyvyttömyyden perusteella saada myös maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista ansionmenetykskorvausta työtapaturman tai ammattitaudin perusteella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hyvin myönteisenä, että ammattiurheilijoiden sosiaaliturvaa edelleen kehitetään. Urheilun ammattimaistuminen on totta, ja myös urheilurajat ovat pidentyneet, ja näin ollen sellaisten ihmisten joukko on kasvanut, jotka saavat urheilusta pääasiallisen toimeentulonsa.

Urheilijan lakisääteinen tapaturman ja vanhuuden turva on järjestetty yksityisistä vakuutusyhtiöistä otettavalla vakuutuksella, joita vain harvat vakuutusyhtiöt ovat myöntäneet. Valiokunta onkin aiemmin vaatinut sääntelyn tarkistamista, jotta urheilijan lakisääteisen vakuutusturvan toteutuminen voitaisiin varmistaa. Hallituksen esityksen mukaan jatkossa vakuutusyhtiön on määräajassa ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriölle, mikäli yhtiö aikoo vetäytyä urheilijalain mukaisen vakuutuksen tarjoamisesta. Toisaalta tämäkään ei poista sitä riskiä, ettei markkinoilla olisi halukkaita vakuutuksen tarjoajia, mutta jatkossa viranomaisen saisi kuitenkin hyvissä ajoin tiedon vakuutusyhtiön vetäytymisestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2016 vp

sestä ja näin voitaisiin sitten tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin urheilijoiden vakuutusturvan toteutumisen turvaamiseksi.

Valiokunta toteaa, että ammattiurheilijoiden sosiaaliturvassa on edelleen puutteita ja sitä pitää asteittain korjata. Sivistysvaliokunnan tavoin valiokunta katsoo, että jatkossa olisi tarkasteltava muun muassa urheilijoiden saattamista ansioperusteisen työttömyysturvan piiriin.

Urheilijoiden sosiaaliturvan kehittämiseksi asettaa omat rajansa se, että urheilutoiminnan rahoituspohja on kapea ja toisaalta toimintaan liittyy myös korkea tapaturmariski. Näiden epäkohtien korjaamiseksi valiokunnan näkemyksen mukaan pitäisi pyrkiä siihen, että maksuvelvoitteet kasvaisivat vain maltillisesti. Valiokunta totesi, että kustannusten hallinta on myös vakuutusturvan tosiasiallisen toteutumisen kannalta keskeistä.

Valiokunta myös sivistysvaliokunnan tavoin ilmaisee huolensa siitä, että yksilöurheilijoiden vakuuttaminen lakisääteisen sosiaaliturvan piirissä on viime vuosina merkittävästi vähentynyt. Näin ollen sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan näkemykseen, että urheilijoiden mahdollisuuksia kouluttautua muuhun ammattiin urheilu-uran aikana tulee edistää. Lisäksi pidetään tärkeänä, että urheilujärjestöjen ja koulutusviranomaisien yhteistyötä helpotetaan urheilun ja opiskelun yhdistämiseksi aktiiviuran aikana.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö on yksimielinen, ja valiokunta puoltaa, että eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttumattomana.

18.14 Sari Multala kok: Arvoisa rouva puhemies! Hienoa huomata, että tämä urheilijan sosiaaliturva kiinnostaa näin monia. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annettua lakia. Hallituksen esitys on tervetullut ja kannatettava, ja sillä parannetaan joiltakin osin ammattiurheilijoiden sosiaaliturvaa.

Esityksen taustalla ovat ammattiurheilijan sosiaaliturvaa pohtineen työryhmän raportin yksimieliset ehdotukset. Esitys on askel oikeaan suuntaan mutta valitettavasti vielä täysin riittämätön. Käytännössä nyt ehdotetut muutokset parantavat ainoastaan joukkueurheilijoiden tilannetta. Yksilöurheilijoiden osalta sosiaaliturva on edelleen käytännössä olematon.

Urheilijoiden tapaturma- ja eläkevakuuttamisesta annettu laki velvoittaa nykyään vain joukkueurheilijoita. Urheilijan lakisääteinen tapaturma- ja vanhuudenturva on järjestetty yksityisestä vakuutusyhtiöstä otettavalla vakuutuksella, jota vain harvat vakuutusyhtiöt myöntävät. Vakuutettuja urheilijoita on tällä hetkellä noin 1 200 ja heistä valtaosa jääkiekkoilijoita. Yksilöurheilijat olivat mukana velvoitteen piirissä joitakin vuosia, mutta nyt vakuuttaminen on vapaaehtoista. Yksilöurheilijoita on vakuutuksen piirissä tällä hetkellä 8.

Olympiakomitean tukiurheilijoita on noin 200 ja urheilijajyhdistyksissä jäseniä noin 400, siis yksilöurheilijoita. Jos ammattimaisesti harjoittelevat nuoret urheilijat lasketaan mukaan, kasvaa määrä huomattavasti. Vapaaehtoisuudella ei siis saavuteta kattavaa vakuuttamista nykysysteemillä.

Perusteena sille, että urheilun sosiaaliturvassa on vakuutuspohjainen erityisjärjestelmä, on kerrottu urheilun rahoituksen kapeus. Tämä pitää osittain paikkansa mutta ei ole riittävä syy siihen, että sosiaaliturvaa ei voisi vähitellen parantaa.

Arvoisa puhemies! Jotta voi ymmärtää urheilijan sosiaaliturvan ongelmia, on hyvä tietää muutama fakta urheilijoiden asemasta. Suurin ero yksilöurheilijoiden ja joukkueurheilijoiden välillä, mitä tulee sosiaaliturvaan, on siinä, että yksilöurheilijoilla ei ole työnantajaa. Urheilija on ammattilainen, joka käytännössä useimmiten viralliselta asemaltaan on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2016 vp

opiskelija tai kategoriassa muu ammatinharjoittaja. Jotkut harvat ovat yrittäjiä. Vielä harvempi, jos kukaan, on palkansaaja.

Julkisuudesta monesti välittyvä kuva siitä, että urheilijat olisivat hyvin toimeentulevia, on pääosin vääriä. Suomessa on yksilöurheilijoissa yhden käden sormilla laskettava määrä heitä, jotka tienaaivat urheilijoina niin hyvin, että tulevaisuudesta urheilu-uran jälkeen ei tarvitse huolehtia. Heitä, joilla urheilun aikainen toimeentuloturva riittää edes vuoden tai muutaman vuoden siirtymäajan, esimerkiksi opiskeluun tai työnhakuun, on karkeasti arvioiden kymmenkunta kerrallaan.

Urheilijan tulot ovat täysin riippuvaiset menestyksestä, ja yleensä kaikki saadut tulot käytetään urheiluun. Urheilija haluaa olla maailman paras, eikä siinä kohden oma tulevaisuuden turva paljon vaakakupissa paina. Jos tulot urheilusta kasvavat, käytetään ne yleensä urheiluun, parempiin harjoitteluolosuhteisiin tai valmennuksen lisäämiseen.

Arvoisa puhemies! Koko elämän kannalta tärkeimpiä kehityskohteita urheilijoiden sosiaaliturvassa on eläkkeen kertyminen. Käytännössä ammattiurheilijoiden urat ovat nykyään pitkiä ja aktiivisesta eläkeestä kerryttävästä työurasta jää 10—20 vuotta pois. Siksi koen, että tärkein kehityskohde yksilöurheilijoiden osalta olisi eläkevakuutusjärjestelmän kehittäminen. Ensisijaisesti tulisi selvittää urheilijoiden mahdollisuus siirtyä MYEL-vakuuttamisen piiriin. Tämän voisi aloittaa urheilijoista, jotka saavat opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiä urheilija-apurahoja. Toivon, että sosiaali- ja terveysministeriössä aloitetaan selvitystyö pikimmiten.

Lopuksi haluan vielä kommentoida sivistysvaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoja opiskelemisesta urheilu-uran aikana.

Tällä puolella on otettu merkittäviä edistysaskelia viime vuosina urheiluakatemiajärjestelmän kautta, ja se on tietenkin hyvin kannatettavaa. Se ei kuitenkaan ratkaise tätä eläkeongelmaa. Se ehkä auttaa siinä, että urheilu-uran jälkeenkin on muita vaihtoehtoja tai äkillisen loukkaantumisen kohdatessa.

Vielä sellainen pointti tähän loppuun, että en itse näe mahdolliseksi enkä järkeväksi liittää yksilöurheilijoita tämän nykyisen järjestelmän piiriin sen vuoksi, että, kuten tässä aiemmin todettiin, tapaturmariski on urheilussa suuri mutta siinä on erittäin suuret vaihtelut myös lajien väleillä ja tämän vakuutuksen hinta noudattaa tietysti riskikartoituksia. Täten sen vakuutuksen hinta nousee niin suureksi, että siitä eläkekertymään käytettävä osuus jää käytännössä olemattomaksi. Sen vuoksi se ei ole kovin hyvä turva eläkkeen kannalta.

Mitä tulee vielä vakuuttamiseen, niin tällä hetkellä Olympiakomitean tukiurheilijat ovat vakuutettuja tapaturman ja sairauden osalta mutta muut ovat sitten sen varassa, että hoitavat sen asian itse tai eivät hoida. — Kiitos.

18.20 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan mietintö, kuten koko hallituksen esityskin, jättää hiukan ristiriitaisen tunteen. Toki täytyy myöntää, että on erinomainen asia, että ammattiurheilijoiden asemaa voidaan edes vähän parantaa. Matka tähänkin pisteeseen on ollut todella pitkä. Tavoite ammattiurheilijoiden sosiaaliturvaan liittyvien epäkohtien kartoittamisesta ja korjaamisesta oli kirjattu jo vuonna 2011 aloitaneen Kataisen hallituksen ohjelmaan. Näin ollen kaikki tässä salissa edustettuina olevat puolueet ovat olleet tavalla tai toisella myös vauhdittamassa asiaa, ja kiitokset siitä teille kaikille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2016 vp

Arvoisa rouva puhemies! Se ristiriitainen tunne johtuu siitä, että näidenkin uudistusten jälkeen ammatikseen urheilevat ovat muuta väestöä heikommassa asemassa monissa, monissa asioissa. Niistä näkyvimmit ovat seuraavat kuusi:

Ensimmäisenä, yleinen työeläkelainsäädäntö ei edelleenkään koske urheilijoita.

Toiseksi, urheilijat säilyvät edelleen normaalin tapaturmaturvan ulkopuolella.

Kolmanneksi, ammattitauteja koskevat säädökset eivät jatkossakaan koske ammatikseen urheilevia.

Neljänneksi, myöskään viime vaalikaudella suunniteltua apurahansaajien vakuutusmal-
lia ei uloteta koskemaan urheilijoita.

Viidenneksi, alun perin lakiin suunniteltu yhteensovitusnormi on esityksestä jäänyt pois.

Ja viimeisenä: toisin kuin tavallisilla työntekijöillä, ammattiurheilijoilla ei ole jatkossakaan oikeutta saada ansiopäivärahaa. Tähän epäkohtaan myös valiokunta mietinnössään puuttui.

Tehtävää siis riittää meille urheilijoiden asemasta huolestuneille kouralliselle päättäjiä jatkossakin. Olennaista olisi nyt saada liikkeelle ohjelma, jossa näihin epäkohtiin haettaisiin ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Olen aidosti huolestunut myös tämän lain jatkoksi suunnitellun urheilijoiden vanhuudenturvan paketin tulevaisuudesta eli urheilijoiden vanhuudenturvan järjestämisestä eläkekassassa. Tuorein tieto ministeriöstä on se, että asiaan liittyvän eläkekassalain uudistus lykkäytynee ilmeisesti vaalikauden loppupuolelle. Vetoaisin nyt kuitenkin ministeriin tämän asian viemiseksi eteenpäin nopeammassa tahdissa. Ei anneta urheilijoiden odottaa parempaa vanhuudenturvaa yhtä kauan kuin nyt toteutuneiden parannusten kanssa.

18.23 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! On hyvä, että ammattiurheilijoiden sosiaaliturvaa edelleen kehitetään. Tässä esityksessä tosiaankin urheilijoiden asemaa parannetaan nostamalla vakuuttamisen yläikäraja 43:sta 65 vuoteen ja samalla yhdenmukaistetaan turvaa muun työeläkevakuutuksen kanssa sitomalla urheilijalain mukaisen vanhuuseläkkeen alaikäraja ensi vuoden alusta työeläkelain mukaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Ammattiurheilijoiden sosiaaliturvassa on kuitenkin edelleen puutteita, joita on syytä pyrkiä asteittain korjaamaan. Jatkovalmistelussa olisikin tarkasteltava esimerkiksi urheilijoiden saattamista ansioperusteisen työttömyysturvan piiriin. Urheilijoiden sosiaaliturvan kehittämiselle asettaa silti omat rajansa se, että urheilutoiminnan rahoituspohja on aika kapea ja toisaalta toimintaan liittyy korkea tapaturmariski. Onkin tosiasia, että urheilijoiden saattaminen yleisen työeläke-, työttömyysvakuutus- ja tapaturmavakuutuslainsäädännön piiriin aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia niin urheilijoille kuin heidän työnantajilleen. Epäkohtien korjaamiseen on kuitenkin pikkuhiljaa syytä ryhtyä.

Huolestuttavaa on, että yksilöurheilijoiden vakuuttaminen lakisääteisen sosiaaliturvan piirissä on viime vuosina merkittävästi vähentynyt. Erityisen tärkeää on mielestäni edistää urheilijoiden mahdollisuuksia kouluttautua muuhun ammattiin urheilu-uran aikana, ja urheilujärjestöjen ja eri koulutustahojen olisikin syytä yhteistyössä helpottaa urheilun ja opiskelun yhdistämistä aktiiviuran aikana. Tässä meillä on vielä paljon parantamisen varaa, vaikka hyviä esimerkkejäkin löytyy. Huippu-urheilu ja opiskelu on mahdollista yhdistää, jos joustavuutta löytyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2016 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 152/2015 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.